

Motion till riksdagen 2005/06:Ub490

av **Britt-Marie Danestig m.fl. (v)**

Utbildningsvetenskap

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kravet på medfinansiering strikt skall följas.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att tillsätta en utredning om forskning och forskarutbildning i anslutning till lärarutbildningen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kravet på samverkan mellan minst ett universitet och minst en högskola strikt skall följas.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ämnesråden inom Vetenskapsrådet och andra forskningsråd fortsatt skall ta ansvar för stöd till forskning inom sina respektive ansvarsområden med utbildningsvetenskaplig anknytning.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om tidigareläggning och direktiv till den planerade utredningen om myndighetsstrukturen för forskningsfinansiering.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ge Högskoleverket i uppdrag att lämna förslag på hur kommunernas och andra skolhuvudmäns delaktighet och ansvar för utbildningsvetenskaplig forskning som bedrivs i anslutning till lärarutbildning och som svarar mot behov inom lärarutbildning och pedagogisk yrkesverksamhet skall preciseras och utformas.

2 Lärarutbildningarnas forskningsanknytning

Ända sedan den högskolereform som 1977 innebar att bl.a. lärarutbildningarna fördes in i högskoleorganisationen har den vetenskapliga grunden och frågor om forskningsanknytningen varit högaktuella frågor. I propositionen om en ny lärarutbildning (prop. 1999/2000:135) hävdas med emfas att lärarutbildningen skall ha en vetenskaplig grund. Högskolverkets utvärdering av

Fel! Okänt namn på

lärarutbildningarna (Högskoleverkets rapportserie 2005:17 R) visar att det än i dag råder stora brister. Bedömguppen finner t.ex. att

- ”studenternas forskningsmässiga förankring och intresse genomgående är svagt” (s. 134)
- ”forskningsanknytningen får en instrumentell utformning ...” (s. 134)
- ”utbildningen inte klarar av att synliggöra den funktion som forskning och vetenskaplighet kan ha för att utveckla lärarprofessionalitet” (s. 135)
- studenterna i alltför liten utsträckning får ”träning i att ta till sig andras forskningsresultat” (s. 138)
- ”den litteratur som används aktivt [i undervisningen] tycks i flera fall ligga på en ganska elementär nivå” (s. 139).

Universiteten och högskolorna har ansvar för att den vetenskapliga grunden kommer till stånd. De ålades också i propositionen om en ny lärarutbildning att bidra med omfattande medel från befintliga anslag för forskning och forskarutbildning för att klara detta åtagande.

Det är inte klargjort om eller i vilken omfattning sådan omfördelning av medel har skett. Problemet uppmärksammas också i utredningen om stöd till utbildningsvetenskaplig forskning (SOU 2005:31). Där handlar det om krav på motfinansiering då Vetenskapsrådets utbildningsvetenskapliga kommitté (UVK) tilldelar medel till projekt förlagda till lärosätet. Utredaren konstaterar att medfinansieringen ej fungerat, och slutsatsen blir förvånansvärt nog att medfinansieringskravet därför bör slopas. Vår slutsats är den motsatta. Så länge UVK fortsätter sin verksamhet skall kravet på medfinansiering tillämpas strikt och att det behöver utredas hur uppdraget skall utformas samt i vilken form av stöd lärosätena behöver för att kunna fullgöra uppdraget. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vi menar att det är omöjligt att skapa förutsättningar för utbildningens vetenskapliga bas om lärarutbildningarna inte, på samma sätt som andra institutioner inom högskola och universitet, i hög grad har forskarutbildade lärare som också har tid för forskning i tjänsten.

3 Utbildningsvetenskapliga kommittén

Förutom att det skulle ske en omfördelning av lärosätenas medel för forskning och forskarutbildning till lärarutbildningsområdet skapades inom Vetenskapsrådet, VR, en särskild kommitté för utbildningsvetenskap med uppgift att främja utvecklingen av utbildningsvetenskaplig forskning och forskarutbildning i nära anslutning till lärarutbildningen och med direkt relevans för lärarnas yrkesutövning. Idén var också att denna forskning skulle bedrivas i nätverk som bestod av minst ett universitet och en högskola. Detta krav har enligt utredningen (SOU 2005:31) ej efterlevts. Vår slutsats är att detta krav framgent skall tillämpas strikt. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Lärosätena tycks inte ha accepterat och därför inte fullföljt kraven på omdisponering av medel till det utbildningsvetenskapliga områdets fördel. Ännu mer förvånade är att den kommitté som tillsattes för att bidra till skapandet av lärarutbildningarnas forskningsbas inte tycks ha accepterat sitt uppdrag eller fullföljt det.

Enligt SFS 2000:1199, 16 § skall den forskning och forskarutbildning som UVK ska ge stöd till "... bedrivs i anslutning till lärarutbildning och [som] svara[r] mot behov inom lärarutbildningen och den pedagogiska yrkesverksamheten." Från olika håll har framförts kritik att UVK inte har fullföljt detta uppdrag. När nu UVK utretts (SOU 2005:31) förväntade vi oss att få denna kritik belyst. Men betänkandet ger oss ingen sådan information, troligtvis eftersom UVK inte ställt frågan vid utlysning av forskningsmedel och därför inte heller kan redovisa om projekt som tilldelats medel bedrivs vid lärarutbildning och svarar mot behov inom lärarutbildning och den pedagogiska yrkesverksamheten.

Vi instämmer i regeringens krav på att lärarutbildningen ska vara forskningsanknuten och stå på vetenskaplig grund. Efter att ha tagit del av de utvärderingar som gjorts av lärarutbildning och UVK drar vi slutsatsen att varken lärosäten eller UVK till dags dato i tillräcklig grad gjort sin del i detta. Konsekvensen blir att uppdraget till lärosätena måste förtydligas. UVK måste på ett striktare sätt efterfölja de riktlinjer den har samtidigt som ämnesråden inom VR måste ta ansvar för forskning inom sina områden även om ansökningarna har anknytning till utbildningsvetenskap. Detsamma gäller andra forskningsfinansiärer som de andra forskningsråden FAS och Formas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I regeringens forskningspolitiska proposition (2004/05:80) sägs att regeringen avser att före nästa forskningspolitiska proposition genomföra en utvärdering av 2001 års reform av de forskningsfinansierande myndigheterna. Vi menar att denna utredning bör tillsättas omgående och ges i uppdrag att i en delrapport lämna förslag när det gäller finansiering av utbildningsvetenskapliga forskningen och hur den i framtiden bör organiseras. I uppdraget skulle också ingå att ta reda på hur omfördelningen av medel inom lärosätena till utbildningsvetenskap verkligen har fungerat. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Dagens organisation är problematisk då VR:s ansvar är grundforskning. Visserligen är en uppdelning i grundforskning och tillämpad forskning i sig inte funktionell, ändå ser vi problemet med utbildningsvetenskapens placering inom VR. Möjliga alternativ som redan i dag diskuteras och som bör undersökas är vad det skulle innebära om utbildningsvetenskap blev ett eget vetenskapsområde, om ett nytt forskningsorgan vid sidan av FAS och Formas för utbildningsvetenskap inrättades eller om utbildningsvetenskap ingår i något av de redan befintliga forskningsråden på annat sätt än i dag.

Fel! Okänt namn på

4 Skolornas huvudmän och den vetenskapliga forskningen

Vi anser att det är av största vikt att skapa möjligheter för att utveckla den utbildningsvetenskapliga forskningen så att den svarar mot behov inom lärarutbildning och pedagogisk yrkesverksamhet av samverkan mellan å ena sidan universitet och högskolor och å andra sidan kommuner och skolor. Det behövs strukturer som främjar integration mellan forskning, utbildning och pedagogisk verksamhet. Inom socialtjänsten har Socialstyrelsen och kommunerna aktivt verkat för en sådan verksamhetsanknuten kunskapsutveckling. Framgången att skapa dylika arenor beror främst på att Socialstyrelsen fått regeringens uppdrag att utforma program för en sådan verksamhet. Regeringen bör på motsvarande sätt ge Högskolverket att i samverkan med bl.a. Skolutvecklingsmyndigheten och Sveriges kommuner och landsting utforma program med mötesplatser för forskning och yrkespraktik och med incitament för forskningsfinansiering från skolornas huvudmän. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 30 september 2005

Britt-Marie Danestig (v)

Lennart Gustavsson (v)

Anders Wiklund (v)

Camilla Sköld Jansson (v)